

Голові спеціалізованої вченої ради

ДФ 073.035.2025

Одеського національного університету

імені І.І. Мечникова

доктору філологічних наук, професору,

Кондратенко Наталі Василівні

Відгук

Офіційного опонента **Шкворченко Наталії Миколаївни**,
доктора філологічних наук, професора, завідувачки кафедри романо-
германської філології та методики викладання іноземних мов Міжнародного
гуманітарного університету про дисертацію **Іни Анатоліївни Єфанової**
«Соціофонетичні особливості англійського мовлення китайських та
індійських моряків», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 035 філологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки.
(Одеса, 2025)

1. Актуальність дисертаційного дослідження. Мова є живим явищем, яке відбиває і трансформує в своїй системі історію певного народу, його спосіб розуміння світу. Вивчення варіативності мовних одиниць територіальних варіантів англійської мови є характерною ознакою сучасних лінгвістичних студій; її вивчення має особливе значення через глобальне поширення англійської мови в сучасному світі. Як лінгва франка, англійська мова перетворилася в багатопланову систему, яка постійно змінює свій звуковий та просодичний рівень за рахунок появи нових варіантів.

У фокусі дослідження перебуває визначення соціофонетичних особливостей мовлення моряків з Індії та Китаю. Вивченню мовленнєвих особливостей представників різних варіантів англійської мови за останні десятиліття присвячено чи не мало робіт багатьох вітчизняних

(О. Р. Валігура, О. В. Костроміна, В. І. Скибіна, О. О. Русавська) та зарубіжних (Дж. Веллс, І. Лабов, П. Траджил) лінгвістів.

Інтерес до вивчення варіантів англійської мови в Індії та Китаї, зокрема їх просодична специфіка в мовленні моряків, ніколи ще не була предметом системного аналізу в межах вітчизняних соціофонетичних студій.

Зацікавленість до вивчення індійської та китайської різновидів англійської мови, недостатнє теоретичне та експериментальне дослідження просодичних систем варіантів англійської мови в Індії та Китаї зумовлює актуальність представленої дисертації.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. *Об'єктом* дисертаційного дослідження було обрано усну реалізацію англійського непідготовленого мовлення моряків з Індії та Китаю, предметом аналізу – соціофонетичні, зокрема просодичні характеристики англійського мовлення моряків. *Мета* дисертаційного дослідження полягала у визначенні та описі спільних і диференційних просодичних ознак англійського мовлення моряків з Індії та Китаю. Дослідниці вдалося досягти поставленої мети завдяки послідовному виконанню чітко окреслених завдань за допомогою комплексної програми інструментально-фонетичного дослідження і сформованого мовного матеріалу, склад якого утворюють 40 фрагментів мовлення з інтерв'ю 10 індійських і 10 китайських моряків.

Теоретично обґрунтовані результати проведеного дослідження висвітлені у трьох розділах дисертації та загальних висновках, що свідчить про вагомий внесок дисертантки в розробку проблеми соціофонетичного варіювання мовлення моряків з Індії та Китаю.

Комплексний підхід до вивчення просодичних особливостей варіантів англійської мови в Індії та Китаї дозволив дисертантці створити власну методологічну базу для визначення спільних та диференційних ознак в мовленнєвій поведінці моряків.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження І. Єфанової полягає у комплексному підході до вивчення соціофонетичних особливостей мовлення індійських та китайських моряків.

Уперше системно розглянуто та визначено територіальну та соціальну варіативність просодії в мовленні досліджуваних інформантів; *уперше* встановлено набір діагностичних просодичних ознак для кожного варіанту. *Уперше* складено мовленнєвий репертуар кожної групи інформантів з Індії та Китаю. Доведено, що англійська мова в досліджуваних країнах знаходиться як під впливом автохтонних мов, так і під впливом британського варіанту англійської мови.

Іншими здобутками авторки дисертації є визначення просодичних ознак мовленнєвої поведінки індійських та китайських моряків, що можуть скласти основу для вироблення просодичної норми, яка слугуватиме засобом національної ідентичності.

Структура дослідження чітка, логічно викладена, відповідає меті та поставленим завданням, які були успішно вирішені. Дисертація складається з анотацій двома мовами, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку теоретичних джерел. Загальний обсяг тексту дисертації складає 177 сторінок, із них 155 – основного тексту. Список використаної літератури налічує 200 позицій, з них 108 – іноземні.

У тексті дисертації відсутні порушення академічної доброчесності.

Вступ містить усі необхідні складники: обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено його об'єкт, предмет і методи, доведено його наукову новизну, розкрито практичну цінність, вказано апробацію здобутих результатів, зазначено кількість публікацій за темою дисертації, визначено її структуру.

Розділ І дисертаційного дослідження розкриває теоретичні передумови дослідження соціофонетичних особливостей мовлення моряків з Індії та Китаю. Авторкою, на основі різних підходів, висловлених фахівцями в галузі

соціолінгвістики, комунікативної лінгвістики, теорії вимовних стилів, а також зважаючи на предмет дослідження, представлено історію виникнення англійської мови в досліджуваних районах (підрозділи 1.5 та 1.3), визначено статус та мовну ситуацію в країнах (1.5.2; 1.5.3.). Авторка дисертації припускає, що варіанти англійської мови в Індії та Китаї становлять собою сплав автохтонних мов та елементів британського варіанту англійської мови.

Розділ II дисертаційної роботи містить експериментальний матеріал та методику проведення фонетичного експерименту, побудованого на основі комплексу суб'єктивних та об'єктивних факторів, традиційних для фонетичних досліджень.

Інструментально-фонетичне дослідження проводилось для перевірки обґрунтованих теоретичних положень щодо визначення просодичних особливостей мовлення моряків з Індії та Китаю.

Виявлення певного набору спільних і диференційних просодичних ознак в мовленні досліджуваних моряків здійснювалось відповідно до програми і методики дослідження, спрямованих на вирішення основних завдань, і містило аудиторський та комп'ютерний види аналізу, а також лінгвістичну інтерпретацію отриманих даних.

Метою аудиторського аналізу в рецензованому дослідженні було визначення перцептивних просодичних особливостей англійського мовлення індійських та китайських моряків. Для комп'ютерного аналізу було використано апаратну програму системи обробки акустичних мовних сигналів, реалізованих за програмою PRAAT.

У **розділі III** представлено результати аудиторського й комп'ютерного видів аналізу мовлення моряків з Індії та Китаю. Методом перцептивного та комп'ютерного аналізу було визначено основні одиниці мовленнєвої мелодики (шкали і термінальні тони), виявлено спільні та диференційні риси просодії мовлення, а також частотні, темпоральні та динамічні параметри, враховуючи вікову приналежність моряків.

Дослідниця робить важливий інтерпретаційний висновок щодо ефектів просодичної інтерференції автохтонних мов (хінді та кантонського діалекту китайської мови) в англійському мовленні індійських та китайських моряків, який визначається високою частотністю спадної шкали, висхідним та спадно-висхідним термінальним тоном, варіативним характером діапазону частоти основного тону.

У висновках узагальнено результати проведеної розвідки та окреслено перспективи подальшого наукового пошуку.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію в межах наукових засідань кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова протягом 2021-2024 рр., а також були представлені на трьох міжнародних науково-практичних і наукових конференціях (Іспанія, Польща, Україна).

Теоретичні та практичні напрацювання дослідження знайшли відображення в чотирьох одноосібних наукових публікаціях І. Єфанової. Всі представлені статті опубліковані у фахових виданнях України. Загальний обсяг наукових праць авторки становить 2 друкованих аркуша.

5. Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість результатів дисертаційного дослідження І. Єфанової є безумовною і має широкі перспективи практичного застосування. Її результати можуть бути використані при розробці лекційних курсів з теоретичної фонетики, соціофонетики сучасного усного мовлення; у спецкурсах, спрямованих на ідентифікацію мовця за просодичними ознаками. Одержані результати можуть бути застосовані у сфері викладання англійської мови для професійних комунікативних потреб моряків, а також у розробці систем автоматичного розпізнавання мовлення.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації. Водночас дисертація містить деякі критичні міркування і рекомендації, які потребують авторського коментування.

1. У розділі II матеріал дослідження кваліфікується як «непідготовлене монологічне мовлення». Непідготовлене мовлення передбачає спонтанне, чи між ними є різниця? Яким чином було змодельовано умови непідготовленого (спонтанного) мовлення?

2. Хотілось би також дізнатись, яким чином при аналізі просодичної специфіки мовлення моряків було враховано різні професійні, статусні та вікові сфери мовців.

3. Результати дослідження є переконливими і обґрунтованими. Проте, здається більш валідним при розгляді варіативності просодичних особливостей мовлення застосувати поняття «дискурс» замість уживання у роботі термінів «комунікативна ситуація», «соціальна ситуація». Для цього є всі підстави – дискурсивні складові: мета, цілі, соціальні фактори, і, головне – комуніканти.

4. Вважаю доцільним зауважити, що в другому розділі дисертації слід було би навести програму та схему дослідження соціофонетичних особливостей мовлення індійських та китайських моряків, а зразки аудіофайлів з мовлення інформантів перенести у додатки, які, до речі, відсутні у роботі.

5. У роботі бракує глосарія спеціальних, базових термінів, які б допомогли зорієнтуватися в експериментальній частині дисертації.

Висловлені коментарі і зауваження не торкаються основних положень дисертації та кличуть до наукової дискусії. Вони не ставлять під сумнів наукову новизну, теоретичну та практичну цінність роботи, особистий внесок авторки, методологічну базу, глибину та об'єктивність проведеного аналізу, достовірність результатів.

7. Висновок про відповідність дисертації вимогам. Дисертаційна робота Єфанової Інни Анатоліївни «Соціофонетичні особливості

англійського мовлення китайських та індійських моряків» є самостійним і завершеним науковим дослідженням. Дослідження виконане на високому теоретичному, методологічному та емпіричному рівні, має комплексний і логічно обґрунтований характер, а її основні положення вирізняються науковою новизною та практичною значущістю.

Дисертація повністю відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових досліджень, зокрема положенням наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а також нормам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами).

Враховуючи наведені аспекти, авторка дисертації Єфанова Інна Анатоліївна цілком заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія у галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук,
професор, завідувачка кафедри
романо-германської філології та
методики викладання іноземних
мов Міжнародного гуманітарного
університету

Наталія ШКВОРЧЕНКО

Підпис завідувачки

